

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра державного управління
документознавства та інформаційної діяльності

ISSN 2617-4650

<https://doi.org/10.31713/st1-220180>

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

збірник наукових праць
Випуск 1-2, 2018 р.

Рівне – 2019

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Антонова С. Є. Державна політика у сфері професійної освіти в Рівненській області	5
Веретін Л. С. Теоретичні основи управління продуктивністю підприємств у емерджентному середовищі	10
Гладченко А. Ю. Макроекономічна рівновага на національному рівні	15
Альшаафі Мохамед Алі Відображення тенденцій інформатизації суспільства в сучасній системі охорони здоров'я.	21
Поляков М. В., Ханін І. Г., Бормотенко М. В., Косенчук С. Стратегія та тактика інноваційного розвитку підприємств ІТ-індустрії	28
Сазонець О. М., Ідріссі Сулейман Українські реалії зростання ІТ в контексті світової інформаційної асиметрії	36
Саленко А. С. Регуляторний вплив держави та інституційне забезпечення лібералізації економіки та підприємницької діяльності	41
Саричев В. І. Порівняльний контекст функціонування системи охорони здоров'я України та співпраця з міжнародними інституціями	53
Стець Н. В. Інституційна сфера функціонування сільського господарства та забезпечення збалансованого розвитку сільськогосподарських підприємств	63
СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	
Рустамов Ю., Алієв С. Оптимальні рішення для використання ірригації води	74
Бурачик А. І., Ільченко А. О. Вдосконалення системи державного регулювання медичної допомоги учасникам бойових дій в контексті військово-медичної доктрини України	79
Зима І. Я. Сутність та функції системи державного управління охороною здоров'я в інституційному середовищі	85
Маланчук Л. О. Дослідження розвитку інформаційних війн в Україні та світі	95
Мартинюк Г. Ф. Формування інформаційної культури бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи засобами НІКТ	99
Нікітенко С. В. Державне управління фізичною культурою і спортом в Україні. Історіографія проблеми	102
Сазонець І. Л., Гессен А. Є. Теоретичні та практичні підходи до формування державних і корпоративних соціальних програм	111
Тихончук Л. Х. Сучасний стан та напрями вдосконалення механізмів державного регулювання міжнародної економічної діяльності корпорацій	119
Фесянов П. О. Вивчення громадської думки у процесі здійснення державної політики: регіональний аспект	124
Цецик Я. П. Діяльність націонал-демократів на Волині у контексті нормалізаційної угоди з польським урядом 1935-1939 рр.	132

ECONOMIC ISSUES OF PUBLIC ADMINISTRATION

Antonova S. Y. State Policy in the Field of Professional Education in Rivnen Region	5
Veretin L. S. Theoretical Bases of Management of Productivity of Enterprises in the Emergency Environment	10
Hladchenko A. Y. Macroeconomic Equilibrium at the National Level	15
Alshaafi Mohamed Ali Displacement of Trends of Information Society in Modern System of Health Protection Systems	21
Poliakov M. V., Khanin I. H., Bormatenko N. V., Kosenchuk S. Strategy and Tactics of Innovative Development of it Industry Enterprises	28
Sazonets O. M., Idrissi Soulamane Ukrainian Realities of it Growth in the Context of the World Information Asymmetry	36
Salenko A. S. Regulatory Influence of the State and Institutional Provision of Liberalization of Economy and Enterprise Activity	41
Sarychev V. I. Comparative Context of the Functioning of Ukraine's Health System and Cooperation With International Institutions	53
Stets N. V. Institutional Sphere of Functioning of Agriculture and Ensuring Balanced Development of Agricultural Enterprises	63
STRATEGIES AND TACTICS OF PUBLIC ADMINISTRATION	
Rustamov Y., Aliyev S. The Optimal Irrigation Under Water Use Decisions	74
Burachyk A. I., Ilchenko A. O. Improving the System of Public Regulation of Medical Aid For Participants of Malays of Action in the Context of the Military Doctrine of Ukraine	79
Zyma I. Ya. The Essence and Functions of Public Health Management System in the Institutional Environment	85
Malanchuk L. O. Study on the Development of Informational War in Ukraine and The World	95
Martyniuk H. F. Formation of Information Culture of Bacalawyers From Information, Library and Archival Affairs by NICT	99
Nikitenko S. V. State Management of Physical Culture and Sports in Ukraine. Historiography Problem	102
Sazonets I. L., Hessen A. Ye. Theoretical and Practical Approaches to the Formation of Public and Corporate Social Programs	111
Tykhonchuk L. Kh. Modern State and Directions for Improvement of Mechanisms Public Regulation of International Economic Activities of Corporations	119
Fesianov P. O. Study of Public Opinion in the Process of Implementing State Policy: Regional Aspect	124
Tsetsyk Y. P. Activities Of National Democrats to the Volyny in the Context of the Normalization Agreement With the Polish Government of 1935-1939	132

проблеми державного управління : зб. наук. праць ОРІДУ НАДУ при Президентові України. 2017. № 4(72). С. 83–90;

5. Тихончук Л. Х. Міждержавні інтеграційні об'єднання як інструмент регулювання міжнародних торговельних відносин. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>; (дата звернення: 15.05.2019).

References

1. Sazonets I. L., Tykhonchuk L. Kh. Formuvannya ta realizatsiia zahalnykh pryntsyviv komertsii noi diplomatii na osnovi diialnosti orhanizatsii systemy OON. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennya*. 2016. Vyp. 19. S. 51–63.

2. Sazonets I. L., Tykhonchuk L. Kh. Vymiry komertsii noi diplomatii ta ekonomichnoi polityky v rehionalnykh intehratsiinykh vidnosynakh. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* : zb. nauk. prats ORIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy. 2017. № 1(69). S. 104–110.

3. Sazonets I. L., Tykhonchuk L. Kh. Diialnist hlobalnykh korporatsii ta korporatyvnykh aliantsiv u rehuliuvani suchasnoi ekonomiky. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* : zb. nauk. prats ORIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy. 2017. № 2(70). S. 102–112.

4. Sazonets I. L., Tykhonchuk L. Kh. Komertsii na diplomatii v umovakh torhovelnykh viin TNK ta rozvytku natsionalnykh ekonomik. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* : zb. nauk. Prats

6. Тихончук Л. Х. Наднаціональне та інституційне регулювання сумлінної ділової практики міжнародних корпорацій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 21. С. 91–95.

7. Тихончук Л. Х. Вплив процесів транснаціоналізації на державне управління в глобальній економіці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 76–82.

ORIDU NADU pry Prezydentovi Ukrainy. 2017. № 4(72). S. 83–90;

5. Tykhonchuk L. Kh. Mizhderzhavni intehratsiini obiednannia yak instrument rehuliuвання mizhnarodnykh torhivelnykh vidnosyn. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2017. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua>; (data zvernennia: 15.05.2019).

6. Tykhonchuk L. Kh. Nadnatsionalne ta instytutsiine rehuliuвання sumlinnoi dilovoi praktyky mizhnarodnykh korporatsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2017. № 21. S. 91–95.

7. Tykhonchuk L. Kh. Vplyv protsesiv transnatsionalizatsii na derzhavne upravlinnia v hlobalnii ekonomitsi. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2017. № 22. S. 76–82.

Рецензент: д.е.н., професор С. О. Левицька

УДК 316.62

<https://doi.org/10.31713/st1-2201818>

JEL D 03, R 10, Z 13

Фесянов П. О.

к.держ.упр.,

доцент кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ВИВЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ У ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Fesianov P. O.

PhD in Public Administration,

Associate Professor of Department of Public Administration,

Documentation and Information Activities

National University of Water

and Environmental Engineering, Rivne

STUDY OF PUBLIC OPINION IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING STATE POLICY: REGIONAL ASPECT

У статті розглянуто наукові підходи до еволюції вивчення громадської думки у процесі здійснення державної політики. Розглядається регіональний аспект цього питання. Виявлено тенденції до інституалізації вивчення громадської думки та подано систематизацію сучасного інструментарію цього процесу. Досліджується механізм вивчення й урахування громадської думки.

The article deals with the scientific approaches to the evolution of the study of public opinion in the process of implementing state policy. The regional aspect of this issue is considered. The tendencies for institutionalization of the study of public opinion are revealed and systematization of the modern tools of this process is presented. The mechanism of study and consideration of public opinion is explored.

Ключові слова: громадськість, думка, державна політика, інституалізація, інструментарій, механізм.

Keywords: public, opinion, state policy, institutionalization, toolkit, mechanism.

Постановка проблеми. На сьогодні, демократія диктує умови, при яких від держави крім виконання суто управлінських функцій вимагається цілеспрямоване формування громадської думки, налагодження постійного взаємного зв'язку зі спільнотою. Демократичний розвиток незалежного українського суспільства створив нову ситуацію у взаєминах громадян із владою. З одного боку, їхні організації стають менш залежними від держави, з іншого – органи державної влади й місцевого самоврядування дедалі більшою мірою залежать від громадян та їхніх об'єднань і тому не рідко вже не можуть ефективно виконувати свої функції без взаємодії із суспільством [1]. Колишній авторитаризм нині поступається місцем публічним формам роботи органів влади, їх більшій прозорості, координації дій з різними групами населення.

Новий механізм консультацій державних органів і громадськості запроваджено ще з 2004 року Указом Президента «Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [2]. На його підставі Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [3], якою був затверджений Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики,

утворено Громадську раду при Кабінеті Міністрів України, затверджено Положення про Громадську раду при Кабінеті Міністрів України та Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади. У цих документах визначені вимоги до організації та проведення органами виконавчої влади консультацій із громадськістю щодо вироблення і здійснення державної політики. Спираючись на основні положення зазначених документів, центральні й місцеві органи виконавчої влади утворили підрозділи, відповідальні за зв'язки з громадськістю та засобами масової інформації. Основними завданнями таких підрозділів стали організація і проведення опитувань громадян, консультування з громадськими об'єднаннями стосовно різних площин державного управління.

З початку 2005 року серед основних принципів діяльності органів державної влади були задекларовані відкритість і прозорість влади для громадськості, що дало поштовх створенню в органах державної влади спеціальних структур, які мають забезпечувати не просто інформування, а постійний діалог із громадськістю, стимулюючи при цьому проведення нових за своїми цілями соціологічних досліджень. Проте дати точну й повну відповідь на запитання, яким чином і якою мірою державна влада в Україні спирається на

громадську думку, досить складно, оскільки тривалий час цей напрям не використовувався й широкі опитування представників державної влади із зазначеної проблеми не проводилися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед дослідників, чий доробок присвячений цій темі, можна виокремити В. Оссовського [4], А. Ручку [5], Ю. Сурміна [6] П. Бурд'є, П. Шалтаня, Дж. Геллапа, Горшкова [7], В. Житенева [8] та ін. Вагомим є аналіз сутності та проблем громадської думки, здійснений ще на початку ХХ століття Г. Тардом та А. Лоуелом у роботі «Громадська думка і народний уряд» [9]. У вітчизняній науковій літературі проблема місця й ролі громадської думки в державному управлінні розроблена недостатньо.

Мета статті. В нашій країні в умовах трансформації всього суспільного ладу спостерігається процес інституціоналізації громадської думки. З'явилися дослідні групи, організації, центри, державні заклади, що спеціально вивчають громадську думку. Але результати їх діяльності ще не є обов'язковими моментами для прийняття управлінського рішення; не вирішена ще проблема закріплення на законодавчому рівні організації та механізмів діяльності спеціалізованих структур з вивчення думки громадян. Тобто громадська думка ще не є соціальним інститутом, але перебуває на шляху до свого становлення. Тому метою статті є розкриття вагомих аспектів вивчення громадської думки у процесі формування й реалізації державної політики.

Виклад основного матеріалу. Інтерес до проблем громадської думки існував в усі історичні епохи. Ще за часів рабовласництва філософи і вчені замислювалися над речами, по суті, безпосередньо пов'язаними з таким явищем, як «громадська думка».

За умов феодального ладу також багато уваги приділялося цій проблематиці. Саме за часів класичного феодалізму з'явився термін «громадська думка». Вперше його використав англієць Д. Солсбері в ХІІ ст. для характеристики моральної підтримки парламенту з боку населення країни.

В епоху капіталізму, що сприяв значному поживленню формування громадської думки, складаються передумови для теоретичного осмислення суті цього феномена, його ролі в

державному і суспільному житті. Першим, хто розробив цільну теоретичну концепцію громадської думки, був Г. Гегель. Громадську думку він трактував як «загальну, субстанційну й істинну», що відображає «вірні тенденції дійсності». Вона тісно пов'язана зі своєю протилежністю — «оригінальною й особливою думкою багатьох».

Саме Г. Гегель ухопив сутність громадської думки. Він виявив її характерні ознаки, які є значущими і дотепер. По-перше, суб'єктами громадської думки є приватні особи, які висловлюють думку від свого особистого імені і нікого, крім себе самих, не представляють. По-друге, думки, які висловлюють ці приватні особи, часто є судженнями про загальні справи, тобто справи, що мають публічне значення. По-третє, громадська думка не завжди відповідає закономірностям суспільного розвитку й істинним потребам суспільства. Вона може бути випадковою для соціального організму, а за певних умов може навіть зашкодити йому.

Серед дослідників кінця ХІХ — початку ХХ ст., які спеціально займалися проблематикою громадської думки, можна відзначити Г. Тарда і А. Лоуелла. За Г. Тардом, творцем громадської думки є деяка публіка з дуже гнучкими й нечіткими межами, що сягають своїм корінням до особливостей масових духовно-психологічних процесів. А. Лоуелл у своїх працях розкриває питання про межі компетентності громадської думки під час прийняття рішення, про співвідношення думок більшості та меншості і т. ін.

Вивчення громадської думки в СРСР розпочалося в 20-х роках ХХ ст. Це проявлялося у масових опитуваннях з приводу різних явищ і процесів громадського життя, а також у спробах проаналізувати й теоретично обґрунтувати результати.

Сучасний стан досліджень громадської думки можна охарактеризувати як досить активний. У науковій літературі підкреслюється, що соціологічний підхід до вивчення громадської думки має базуватися як на розумінні її структурного елемента свідомості, так і на фіксації її ролі в системі соціальних відносин.

Серед нових досягнень українських науковців — концептуальні положення про особливості розвитку громадської думки в

умовах перехідного періоду, її рівнів, типів, функцій, методики і техніки вивчення.

Феномен громадської думки має досить багату історію, що сягає своїм корінням углибину століть. Філософи і вчені давнини висловлювали багато глибоких думок про його значення і роль у державному і громадському житті, про високий статус народної думки, її залежність від інтересів і соціальної структури, про зв'язок її спрямованості зі спрямованістю дій людей. Проблеми громадської думки цікавили філософів і вчених давнини, не вщухає інтерес до неї і в наші дні.

Процеси демократизації суспільства в нашій країні мають принципово важливе значення на сучасному етапі, посилюючи роль громадської думки як соціального інституту й активно діючого об'єкта соціального управління. Однак соціологічні дослідження свідчать, що сила громадської думки, її здатність регулювати суспільні відносини використовуються ще не повністю.

Одним із найважливіших показників суспільного розвитку й демократії є система відносин владних структур, органів державного управління і громадської думки. Що активніше й повніше влада надає можливість масам брати участь у суспільно-політичних процесах, то вона більше демократична й ефективна [10]. Урахування громадської думки у процесі управління на всіх його стадіях є нормою взаємовідносин владних структур і громадськості й повинно мати не випадковий характер, а здійснюватися цілеспрямовано й систематично, оскільки саме громадська думка являє собою джерело важливих соціально-політичних відомостей [11].

Отримати науково точні дані можна за допомогою постійного моніторингу громадської думки. Причому брати до уваги слід усю сукупність інформації, незалежно від того, позитивними чи негативними є здобуті відомості, більшістю чи меншістю вони висловлені, урегульовані чи ні законодавчо.

Результати опитувань громадян можна вважати *первинною інформацією*, необхідною для прийняття управлінських рішень. Адже, тільки після систематизації розрізнених даних і виявлення закономірних зв'язків між фактами й подіями громадська думка набуває якості *наукового знання* [12].

Вивчення громадської думки у процесі формування та реалізації державної політики є базовою складовою моделі механізму взаємодії громади і влади. До її інших невід'ємних складових належать урахування отриманих систематизованих даних під час підготовки управлінських рішень і формування, у свою чергу, нової громадської думки [13].

За сучасних умов владі вкрай важливо знати, як оцінює її, населення міста, регіону чи країни в цілому. І якщо ставлення негативне, то вирішити, що треба зробити для того, щоб воно стало позитивним. Тому одним з найважливіших аспектів взаємодії спільноти і влади є вивчення (моніторинг) громадської думки як певний визначник суспільних настроїв, орієнтацій, позицій, очікувань і цінностей.

Серед способів й засобів вивчення громадської думки можемо визначити такі:

1. Одним з найважливішим є *аналіз листів та звернень громадян, що надходять до органів влади*, який дає змогу зробити висновки щодо того, які проблеми в конкретних населених пунктах найбільше турбують людей, прослідкувати зміни в їхніх поглядах стосовно функціонування тієї чи іншої галузі, установи, організації.

Інакше кажучи, листи і звернення громадян слугують конкретним сигналом неблагополуччя в тому чи іншому населеному пункті або тій чи іншій галузі, а також одним з каналів отримання інформації від жителів області.

Для усунення стереотипів і впровадження нових підходів до здійснення державної політики, унеможливлення усталеності та упередженості, байдужості під час розгляду запитів громадян органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування потрібно не лише вживати заходи реагування на найбільш гострі суспільно значущі проблеми, порушені громадянами у зверненнях, але й проводити всебічний аналіз цих звернень і з'ясовувати причини, через які виникають проблеми. Уся кореспонденція повинна опрацьовуватися відповідно до вимог чинного законодавства з дотриманням термінів виконання.

2. Важливим й ефективним способом вивчення громадської думки є також *аналіз матеріалів за результатами зборів у трудових*

колективах і за місцем проживання, нарад, громадських слухань, систематичних зустрічей керівників міст і районів з населенням. Такі заходи допомагають скласти уявлення не тільки про ключові проблеми, але й про політичні орієнтири населення, рівень соціального напруження, оціночне ставлення до основних напрямів державної політики, діяльності органів влади всіх рівнів та їх керівників.

3. Ще одним зі способів вивчення громадської думки є *аналіз питань до лекторів під час проведення єдиного дня інформування*. Зокрема, на регіональному рівні, діє певна система інформування населення з актуальних питань внутрішньої та зовнішньої політики держави, діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо їх реалізації. Система, котра передбачатиме активну роз'яснювальну діяльність представників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Для посилення впливу на формування громадської думки виступи керівництва мають публікуватися у місцевих ЗМІ. Окрім того, матеріали днів інформування варто також розміщувати і на офіційних вебсайтах органів виконавчої влади, оприлюднювати засобами місцевого радіомовлення та місцевих телерадіокомпаній.

Важливою частиною цієї системи роботи є зворотний зв'язок. Щомісяця обласні та районні державні адміністрації звітують про проведену роботу, дають характеристику реакції населення, аналізують найбільш характерні запитання, що виникають під час безпосереднього спілкування з людьми. Це, у свою чергу, значно розширює можливості громадян донести свої проблеми до відома органів влади. Якщо система обліку запитань і пропозицій та реагування на них відпрацьована належним чином – значно поліпшується взаєморозуміння між населенням і владою.

4. Ефективним каналом вивчення громадської думки є *листи до засобів масової інформації*. Друковані ЗМІ можуть також успішно виконувати роль інтерв'юєрів у соціологічному опитуванні, розміщуючи анкети на шпальтах газет і журналів. Звичайно, опитування в пресі мають свої недоліки, насамперед такий, як обмежене коло респондентів (лише ті, хто

читають відповідне видання та мають можливість і бажання вирізати, заповнити й відіслати анкету). Тому опитування в засобах масової інформації є сенс використовувати лише для зондажу громадської думки щодо вузького кола проблем, з приводу яких читачів можна визнати достатньо компетентними. Разом з тим важливими перевагами поштового опитування є його відносно невисока вартість і простота організації, а також змога отримати досить щирі відповіді завдяки добровільній участі та анонімності.

5. Також потужним способом отримання інформації про громадську думку є *конкретно-соціологічне дослідження*. Варто зазначити, що сучасне соціологічне вивчення дає більш науково обґрунтовані й надійні результати, хоча це трудомісткий і дорогий процес. Основний методологічний принцип соціологічних досліджень полягає в тому, що результати, отримані від вибіркової сукупності громадян, поширюються на генеральну сукупність, що, у свою чергу, дає економію часу, людських ресурсів і матеріальних витрат.

Для забезпечення засад відкритості, прозорості та гласності в діяльності органів державної влади, упровадження нових форм і методів взаємодії влади з громадськістю доречно започаткувати щоквартальні опитування мешканців регіонів про різні суспільно-політичні процеси, соціально-економічне становище в державі та регіоні, за результатами яких вивчаються й узагальнюються тенденції суспільного розвитку, зміни поглядів громадян.

Опитування проводити вибіркою (близько 1000 осіб), що репрезентує доросле населення регіону за основними соціально-демографічними показниками, методом анкетування. Його інструментарій (анкета) складається з двох частин:

1) *постійної (моніторингової)*, що включає питання, за якими можна з'ясувати соціально-економічне «самопочуття» жителів регіону й рівень їхньої довіри до основних інститутів державної влади та суб'єктів суспільно-політичного життя, визначити ступінь підтримки діяльності вищих посадових осіб;

2) *змінної (тематичної)*, що включає питання, присвячені одній, найбільш актуальній

на час опитування, темі.

За підсумками опитування здійснюється статистичний аналіз даних і готується звіт, де представлені узагальнені дані дослідження, а також зразки інструментарію, таблиці, графіки, діаграми.

До постійних тем моніторингу з внутрішньо-політичних питань можна віднести: рівень підтримки громадянами дій органів державної влади та окремих політиків і державних діячів; оцінка сучасного стану та перспектив розвитку українського суспільства. Систематично вивчати основні показники соціального самопочуття: самооцінка громадянами свого матеріального становища, рейтинг першочергових потреб жителів регіону й рівень їх задоволеності. Моніторинг зовнішньополітичних орієнтацій містить питання про ставлення громадян до перспектив розвитку відносин з Росією, США, країнами СНД та можливого вступу України до ЄС і НАТО.

У цьому контексті слід відзначити необхідність налагодженої співпраці органів виконавчої влади між собою, органами місцевого самоврядування, та з такою громадською організацією, як Центр соціальних досліджень тощо.

Серед соціологічних досліджень вагоме значення мають цільові експертні дослідження. Результати яких проаналізуються, узагальнюються й надаються керівництву регіону для ознайомлення та прийняття відповідних рішень. Одним з ключових завдань здійснення цільових досліджень є визначення проблемних питань життєдіяльності регіону та пріоритетних шляхів їх розв'язання. Аналіз динаміки рівня довіри до керівництва органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідного регіону, ступеня підтримки їх діяльності мешканцями цього регіону допомагає з'ясувати стан поінформованості населення про роботу органів державної влади, пов'язувати діяльність керівництва регіону з певними відрізками часу, суб'єктивними та об'єктивними процесами в державі й регіоні, що, у свою чергу, дає можливість керівництву регіону встановити пріоритетні напрями своєї роботи й утримувати гідні позиції в рейтингу суспільної довіри, а в цілому сприятиме підвищенню іміджу органів влади на місцях. Адже результативність

прийнятих органами влади рішень, успіх управління на місцевому рівні певною мірою залежать від того, наскільки ці рішення відповідатимуть інтересам громади, як їх сприймуть мешканці краю, яку оцінку вони отримають у широкого загалу.

Опрацьовані результати опитувань населення, уособлюючи громадську думку, постійно використовуються в діяльності органів виконавчої влади, зокрема для складання аналітичних довідок про суспільно-політичну ситуацію в регіоні, які систематично подаються керівництву вищих інстанцій, а також надсилаються до Секретаріату Президента України та Кабінету Міністрів України. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані теоретичні положення можуть бути використані органами виконавчої влади та місцевого самоврядування для підвищення ефективності їх діяльності, створення програм соціально-економічного розвитку регіонів (з посиленням уваги до окремих питань), вирішення локальних проблем.

Що стосується механізму вивчення й урахування громадської думки з метою ухвалення тих чи інших управлінських рішень, то перш за все (на будь-якому державному рівні) потрібно відокремити ті питання, що зачіпають інтереси широких верств населення, від тих, що торкаються окремих його груп. На наступному етапі необхідно з'ясувати громадську думку про шляхи вирішення проблем. Таку діагностику можна здійснювати всіма названими вище способами дослідження громадської думки. Далі слід проаналізувати точку зору населення й розглянути її крізь призму компетентності, оскільки громада далеко не завжди може бути достатньо компетентною щодо шляхів вирішення тієї чи іншої проблеми. Інакше кажучи, громадську думку треба обов'язково зіставляти з думкою експертів-фахівців [4].

У тому разі, якщо з'ясується, що рішення відповідає інтересам населення і громадська думка щодо нього є достатньо компетентною, а отже, його підтримує, то можна перейти до ухвалення даного рішення. Якщо ж виявиться, що рішення з точки зору експертів відповідає інтересам населення, але громадська думка його не сприймає, бо є недостатньо компетентною, тоді потрібно включати механізм активної роз'яснювальної роботи.

Оскільки формування громадської думки здійснюється за допомогою інформування

населення з тих чи інших питань, то традиційно склалося два шляхи впливу на нього: 1) безпосереднє звернення органів державного управління до громадськості (зустрічі керівників і працівників органів влади з населенням; особисті прийоми, проведення круглих столів, виставок тощо); 2) непрямі звернення до громадськості (через засоби масової інформації). Таким чином, застосовуючи різні методи вивчення громадської думки, які більшою чи меншою мірою можуть бути використані управлінськими ланками різних рівнів у його механізмі, органи влади мають змогу активно впливати як на процеси формування суджень і переконань людей щодо здійснюваної державної політики, так і на хід її реалізації.

Висновки. Вивчення громадської думки є важливою складовою аналізу суспільно-політичної ситуації, однією з форм залучення населення до творення та виконання державної політики, забезпечує дійовий зворотний зв'язок у системі соціального контролю. У демократичному суспільстві керувати всупереч громадській думці просто неможливо. У ньому всі принципові рішення йдуть від базових потреб і цінностей, орієнтацій і прихильностей населення. Саме тому в Україні, яка прагне стати врівень з усталеними світовими демократіями, так важливо впроваджувати й удосконалювати систему врахування громадської думки в підготовці управлінських рішень.

Ефективною може бути лише така політика, що спирається на потужну суспільну підтримку, а отже, вона має відповідати суспільним очікуванням і сподіванням. Нехтування громадською думкою, впевненість окремих посадових осіб у тому, що до громадян не варто звертатися за порадою, неминуче призводять до помилок та авторитарності влади, спричинюють напруженість і відчуження між державою й суспільством.

На сьогодні незайвим було б проведення в органах виконавчої влади моніторингу громадської думки в регіоні. Проте відсутність коштів на такі дослідження призводить до епізодичності проведення цієї роботи, а отже,

значно знижує її якість та результативність. За такої ситуації оптимальним виходом є замовлення послуг в недержавних наукових центрах, що мають досвід роботи, розроблену репрезентативну вибірку, перевірену опитувальну мережу, здійснюють контроль роботи інтерв'юерів і забезпечені програмами для оброблення первинних даних.

Отже, потреби сьогодення диктують необхідність формування законодавчої бази, яка б гарантувала обов'язкове систематичне вивчення громадської думки й зобов'язувала владні структури ухвалювати рішення з урахуванням волі та інтересів народу. Крім того, нині не обійтися без посилення інституційної спроможності державних органів для проведення соціологічних досліджень.

З метою покращення ситуації щодо відкритості органів державної влади доцільно розробити комплексну програму діяльності в цій галузі, передбачивши в ній реалізацію конкретних і дієвих заходів за такими напрямками:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення, а саме: уточнення положень законодавства про діяльність органів державної влади в частині організації та проведення соціологічних досліджень з передбаченням відповідного фінансування та вжиття комплексу заходів щодо підвищення технологічної забезпеченості структурних підрозділів, відповідальних за організацію та проведення соціологічних досліджень;

- систематичне навчання державних службовців, відповідальних за процес організації та проведення дослідження громадської думки, постійне підвищення їх професійної кваліфікації;

- залучення до соціологічних досліджень недержавних наукових центрів, громадських організацій.

Отже, саме відкритість влади, її здатність, спроможність і готовність до діалогу з різними суспільними силами визначають внутрішньо-політичну ситуацію і впливають на процеси консолідації демократії.

Список використаних джерел

1. Корнеєва Т. М. Відкритість української влади як системний функціональний феномен у сфері управління. *Свобода інформації, прозорість, електронне врядування: погляд громадянського суспільства* / за ред. А. В. Пазюка. К. : Прайвесі

Юкрейн, 2004. С. 55–56.

2. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Указ Президента України від 31 лип. 2004 р. № 854. *Уряд. кур'єр*. 2004.

5 серп.

3. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабміну України від 15 жовт. 2004 р. № 1378. *Уряд. кур'єр*. 2004. 3 листоп.

4. Оссовський В. Л. Проблема ідентифікації громадської думки. *Соціологія : Теорія, методи, маркетинг*. 1998. № 1–2. С. 82–86.

5. Общественное мнение и власть: механизм взаимодействия / А. А. Ручка, В. Л. Оссовский, В. А. Матусевич и др. ; под ред. А. А. Ручки. К. : Наук. думка, 1993. 137 с.

6. Сурмін Ю. П. Теорія громадської думки : курс лекцій. К. : МАУП, 1999. 72 с.

7. Горшков М. К. Общественное мнение: история и современность. М. : Политиздат, 1988. 383 с.

8. Житенев В. Б. Общественное мнение в социальном управлении. Новосибирск : Наука, Сиб. отд-ние, 1987. 164 с.

9. Lowell A. L. Public Opinion and Popular Government / By A. Lawrence Lowell. New York : Longmans, Green, and Company. 415 p.

10. Зелюк В. В. Напрями та засоби удосконалення механізму взаємодії громадської думки і влади. Полтава, 1998. 72 с.

11. Абизов В. Є., Кремень В. Г. Політичне рішення: механізм прийняття. *Наук. доповіді*. К. : НІСД, 1995. Вип. 40. 63 с.

12. Каплан Ю. Б. Особливості сучасних суспільно-політичних орієнтацій населення України. *Стратег. панорама*. 2005. № 2. URL: www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/2005_2.php. (дата звернення: 15.05.2019).

13. Дмитренко О. Громадська думка як чинник демократизації політичної системи України. *Персонал*. – 2007. № 4. С. 18–20.

14. Європейська інтеграція України і Полтавщина : зб. статей / за ред. В. В. Зелюка, М. І. Лахижі. Полтава : Техносервіс, 2006. 152 с.

References

1. Kornieieva T. M. Vidkrytist ukrainskoi vlady yak systemnyi funktsionalnyi fenomen u sferi upravlinnia. *Svoboda informatsii, prozorst, elektronne vriaduvannia: pohliad hromadianskoho suspilstva* / za red. A. V. Paziuka. K. : Praivesi Yukrein, 2004. S. 55–56.

2. Pro zabezpechennia umov dlia bilsh shyrokoї

uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 31 lyp. 2004 r. № 854. *Uriad. kurier*. 2004. 5 serp.

3. Deiaki pytannia shchodo zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky : Postanova Kabminu Ukrainy vid 15 zhovt. 2004 r. № 1378. *Uriad. kurier*. 2004. 3 lystop.

4. Ossovskiy V. L. Problema identyfikatsii hromadskoi dumky. *Sotsiolohiia : Teoriia, metody, marketynh*. 1998. № 1–2. S. 82–86.

5. Obshchestvennoe mnenie i vlast: mekhanizm vzaimodeistviia / A. A. Ruchka, V. L. Ossovskiy, V. A. Matusевич y dr. ; pod red. A. A. Ruchky. K. : Nauk. dumka, 1993. 137 s.

6. Surmin Yu. P. Teoriia hromadskoi dumky : kurs lektzii. K. : MAUP, 1999. 72 s.

7. Horshkov M. K. Obshchestvennoe mnenie: ystoriia y sovremennost. M. : Polytyzdat, 1988. 383 s.

8. Zhitenev V. B. Obshchestvennoe mnenie v sotsialnom upravlenii. Novosibirsk : Nauka, Syb. otd-nye, 1987. 164 s.

9. Lowell A. L. Public Opinion and Popular Government / By A. Lawrence Lowell. New York : Longmans, Green, and Company. 415 p.

10. Zeliuk V. V. Napriamy ta zasoby udoskonalennia mekhanizmu vzaiemodii hromadskoi dumky i vlady. Poltava, 1998. 72 s.

11. Abyzov V. Ye., Kremen V. H. Politychne rishennia: mekhanizm pryiniattia. *Nauk. dopovidi*. K. : NISD, 1995. Vyp. 40. 63 s.

12. Kaplan Yu. B. Osoblyvosti suchasnykh suspilno-politychnykh oriiantatsii naseleennia Ukrainy. *Strateh. panorama*. 2005. № 2. URL: www.niisp.gov.ua/vydanna/panorama/2005_2.php. (data zvernennia: 15.05.2019).

13. Dmytrenko O. Hromadska dumka yak chynnyk demokratyzatsii politychnoi systemy Ukrainy. *Personal*. – 2007. № 4. S. 18–20.

14. Yevropeiska intehratsiia Ukrainy i Poltavshchyna : zb. statei / za red. V. V. Zeliuka, M. I. Lakhyzhi. Poltava : Tekhnoservis, 2006. 152 s.

Рецензент: д.е.н., професор І. Л. Сазонець